

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/ક્રિમિનલ અપીલ (નિર્દોષ છૂટકારા સામે) નં. ૧૪૨૮/૨૦૧૭
વિથ

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૪૮૫/૨૦૧૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

રાકેશભાઈ @ લાલો છનાભાઈ નકુમ

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર સુશ્રી જ્યોતિ ભટ્ટ
સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી પી. બી. ખાંભોળજી
(૫૭૩૦)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

તારીખ: ૦૩/૦૭/૨૦૨૬

સંયુક્ત ચુકાદો

૧. ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૪૨૮/૨૦૧૭ અપીલકર્તા – ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ (જે હવે પછી ટૂંકમાં ‘સદર કોડ’ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૩૭૮(૧)(૩) હેઠળ વિદ્વાન ડા. (એડ-હોક) એડિશનલ સેશન્સ જજ, રાજુલા (જે હવે પછી “ટ્રાયલ કોર્ટ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૧૬/૨૦૧૧ (જૂનો સેશન્સ કેસ નં. ૪૮/૨૦૦૯) માં પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૨૯.૦૮.૨૦૧૭ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે દાખલ કરવામાં આવેલ છે, જેના દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટે મૂળ આરોપી (હાલના સામાવાળા) ને ઇન્ડિયન પીનલ કોડ (ટૂંકમાં “આઈપીસી”) ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ જાહેર કર્યા છે.

૧.૨. જ્યારે, ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૪૮૫/૨૦૧૭ અપીલકર્તા – મૂળ ફરિયાદી દ્વારા વિદ્વાન ડા. (એડ-હોક) એડિશનલ સેશન્સ જજ, રાજુલા (જે હવે પછી “ટ્રાયલ કોર્ટ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૧૬/૨૦૧૧ (જૂનો સેશન્સ કેસ નં. ૪૮/૨૦૦૯) માં પસાર કરવામાં આવેલા તે જ ચુકાદા અને હુકમ તારીખ ૨૯.૦૮.૨૦૧૭ સામે દાખલ કરવામાં આવેલ છે, જેના દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટે મૂળ આરોપી (હાલના સામાવાળા) ને ઇન્ડિયન પીનલ કોડ (ટૂંકમાં

“આઈપીસી”) ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ જાહેર કર્યા છે.

૧.૩. આ બંને અપીલો તારીખ ૨૯.૦૮.૨૦૧૭ ના સંયુક્ત ચુકાદા અને હુકમમાંથી ઉદ્ભવતી હોવાથી, તેઓને એકસાથે સાંભળવામાં આવી છે અને આ સંયુક્ત હુકમ દ્વારા તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૨. હાલની અપીલોને જન્મ આપતી ટૂંકી હકીકતો એવી છે કે સામાવાળા ભોગ બનનાર સાથે પ્રેમ સંબંધ રાખવા માંગતો હતો અને તે માટે તે મોબાઈલ ફોન પર ફોન કરતો હતો અને એસએમએસ મોકલતો હતો અને તે માટે ભોગ બનનારના પિતા વચ્ચે થોડો વિવાદ થયો હતો જેમાં આરોપીએ ભોગ બનનારના પિતાને છરીના ઘા માર્યા હતા અને તે માટે એફઆઈઆર પણ નોંધવામાં આવી હતી. ફરિયાદપક્ષનો એવો પણ કેસ છે કે આરોપી ફરિયાદીની પુત્રીને હેરાન કરતો હોવાથી તેણે પોતાનો અભ્યાસ છોડી દીધો હતો અને ત્યારબાદ તારીખ ૨૭.૦૮.૨૦૦૮ ના રોજ જ્યારે ભોગ બનનાર બાળકી પોતાના ઘરે એકલી હતી, તે સમયે આરોપીએ ઘરની બહારથી તેની સાથે લગ્ન કરવા કહ્યું હતું અને તેને એવું પણ કહ્યું હતું કે તે તેની કાકી જેવા પરિણામો ભોગવવા તૈયાર રહે. ફરિયાદપક્ષનો એવો કેસ છે કે છેવટે ભોગ બનનારે તારીખ ૨૯.૦૮.૨૦૦૮ ના રોજ સવારે ૮:૦૦ થી ૮:૩૦ વાગ્યાની વચ્ચે દોરડા વડે ગળે ફાંસો ખાઈને આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. આમ, સામાવાળાએ આત્મહત્યા માટે દુષ્પ્રેરણનો ગુનો કર્યો હતો.

૨.૨. ફરિયાદ નોંધવામાં આવી હતી, તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી, પંચનામું કરવામાં આવેલ અને સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા. આરોપીને ગુના સાથે સાંકળતા પૂરતા પુરાવા મળી આવતાં, સામાવાળા-આરોપી સામે ઉપરોક્ત ગુનાઓ માટે ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી. આરોપીએ તહોમતનો ઇનકાર કર્યો હતો અને કેસ ચલાવવાની માંગ કરી હતી.

૩. કેસ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષે નીચે મુજબના સાક્ષીઓની તપાસ કરી છે તે રેકૉર્ડ પરથી જણાય છે:—

ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી નં.	સાક્ષીઓનું નામ	આંક
૧	સાધનાબેન મુકેશભાઈ ગઢિયા, ફરિયાદી	૧૭
૨	હર્ષદરાય નાનાલાલ ગઢિયા	૨૧
૩	કીર્તિબેન હર્ષદરાય ગઢિયા	૫૦
૪	સંગીતાબેન નરેશભાઈ ગઢિયા	૫૭
૫	રમેશભાઈ જીણાભાઈ જોશી	૬૧
૬	ડૉ. હરેશભાઈ મોહનભાઈ જેઠવા	૧૦૨
૭	સફીરભાઈ સતારભાઈ સેલોત	૧૦૮
૮	સોમાભાઈ મગનભાઈ ગામીત	૧૦૯
૯	રામદેવસિંહ ભારતસિંહ ગોહિલ	૧૧૦
૧૦	કૃષ્ણલાલ ગિરજાશંકર પંડ્યા	૧૧૬

૪. આ ઉપરાંત, ફરિયાદપક્ષે નીચે મુજબના દસ્તાવેજ પુરાવા પણ રજૂ કર્યા છે:—

ક્રમ નં.	વિગતો	આંક
૧	ફરિયાદ	૧૮
૨	ઇન્કવેસ્ટ પંચનામું	૫૮
૩	ગુનાની જગ્યાનું પંચનામું	૬૨
૪	ઓ.પી. કેસ પેપર્સ અને પી.એમ. કરવા માટેની યાદી	૧૦૩, ૧૦૪

૫	પી.એમ. ફોર્મ	૧૦૫
૬	પી.એમ. નોંધ	૧૦૬
૭	તબીબી ચાદી	૧૦૭
૮	ફોટોગ્રાફ, એફ.આઈ.આર.	૧૧૧, ૧૧૨
૯	રજિસ્ટર અર્કની નકલ	૧૧૩
૧૦	અરજી તેમજ પત્રની નકલ	૧૧૪, ૧૧૫
૧૧	કેપ્યુટ ઓર્ડર	૧૧૭
૧૨	સિકંદરભાઈ રુસ્તમ સૈયદ (ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૩૨૪ હેઠળના ગુનાના તપાસ કરનાર અધિકારી) નું મરણ પ્રમાણપત્ર	૧૨૦

૫. પુરાવા પૂરા થયા પછી, ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીનું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું છે જેમાં તેણે કોઈ ગુનો કર્યો હોવાનો ઇનકાર કર્યો છે અને જણાવ્યું છે કે તે નિર્દોષ છે.

૬. બંને પક્ષોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવા ધ્યાનમાં લીધા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા આરોપીને તેની સામે લગાવવામાં આવેલા તમામ તહોમતોમાંથી નિર્દોષ જાહેર કર્યો છે.

૭. નિર્દોષ છૂટકારાના ઉપરોક્ત ચુકાદા અને હુકમથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઈને અપીલકર્તા – ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે.

૮. અપીલકર્તા – ગુજરાત રાજ્ય વતી વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર સુશ્રી જ્યોતિ ભટ્ટ, અપીલકર્તા – મૂળ ફરિયાદી વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી વિવેક ભામરે અને સામાવાળા – આરોપી વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી પી. બી. ખાંભોળજીને વિગતવાર સાંભળ્યા.

૯. અપીલકર્તા – ગુજરાત રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર સુશ્રી ભટ્ટે અપીલની મેમોમાં વર્ણવેલી તે જ હકીકતો રજૂ કરી છે અને એવી પણ રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદપક્ષે સાક્ષીઓની તપાસ કરી છે અને દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા છે, તેમ છતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છૂટકારાનો ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં તેને તેના સાચા અને યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાનમાં લીધા નથી. વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર સુશ્રી ભટ્ટે સમગ્ર મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓનો સંદર્ભ આપતાં વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમને પડકાર્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને કથિત ગુના સાથે જોડતા પુરાવાઓને તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં ધ્યાનમાં લીધા નથી અને ફરિયાદપક્ષ પણ આરોપી સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોને સાબિત કરવામાં સક્ષમ રહ્યો છે. સાક્ષીઓના પુરાવા અને આરોપી સામે એકત્રિત કરાયેલ સામગ્રીનો સંદર્ભ આપતાં, વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર સુશ્રી ભટ્ટે રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદપક્ષે સાક્ષીઓની તપાસ કરીને આરોપી સામે કેસ સ્થાપિત કર્યો છે, જેમણે ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું છે, જોકે, ટ્રાયલ કોર્ટે આ સાક્ષીઓના પુરાવાઓને નકારી કાઢ્યા છે અને અવિશ્વાસ કર્યો છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે સાક્ષીઓએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણ સમર્થન આપ્યું છે, જોકે, ટ્રાયલ કોર્ટે તેની યોગ્ય મૂલવણી કરી નથી અને નિર્દોષ છૂટકારાનો ચુકાદો અને હુકમ પસાર કર્યો છે જે ગેરકાયદેસર અને અન્યાયી છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે આ સુસ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે જો કોઈ એક સાક્ષીનો પુરાવો વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર હોય તો તે દોષિત ઠરાવવા માટે પૂરતો છે

અને હાલના કેસમાં, તમામ સાક્ષીઓના પુરાવા વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર હોવા છતાં, કોઈ યોગ્ય કારણ વિના, ટ્રાયલ કોર્ટે સાક્ષીઓના પુરાવાઓને અવિશ્વાસ કરીને નકારી કાઢ્યા છે.

૯.૧. વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર સુશ્રી ભટ્ટના જણાવ્યા મુજબ, ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને દોષિત ઠેરવવો જોઈતો હતો અને જરૂરી સજા લાદવી જોઈતી હતી. તેમણે હાલની અપીલ મંજૂર કરવા અને નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા અરજ કરી છે.

૯.૨. મૂળ ફરિયાદી (કિમિનલ અપીલ નં. ૧૪૯૫/૨૦૧૭ માં અપીલકર્તા) વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી ભામરેએ વિદ્વાન એપીપી દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને સમર્થન આપ્યું છે. તેમણે [૨૦૧૭] ૭ એસસીસી ૭૮૦ માં નોંધાયેલા **પવન કુમાર વિરુદ્ધ હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય** ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયનો સંદર્ભ આપ્યો અને તેના પર આધાર રાખ્યો અને રજૂઆત કરી કે નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે અને હાલની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે.

૧૦. તેનાથી વિપરીત, સામાવાળા - આરોપી વતી વિદ્વાન વકીલ શ્રી ખાંભોળજાએ વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમને સમર્થન આપ્યું છે અને રજૂઆત કરી છે કે આરોપી સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોમાંથી તેને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં ટ્રાયલ કોર્ટે કાયદા અને હકીકતની કોઈ ભૂલ કરી નથી. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે

આરોપી સામે કથિત ગુનાના તત્વો વાજબી શંકાથી પર સાબિત થયા નથી અને તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટ આરોપીને યોગ્ય રીતે નિર્દોષ જાહેર કર્યો છે કારણ કે ફરિયાદી આરોપી સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપને સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે. તેમણે એવી પણ રજૂઆત કરી છે કે આરોપીને પ્રશ્ન હેઠળના કથિત ગુના સાથે જોડવા માટે લેશમાત્ર પણ પુરાવો નથી. તેમણે વાદગ્રસ્ત ચુકાદાને બહાલી આપવા અને હાલની અપીલ ફગાવી દેવા અરજ કરી છે.

૧૧. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનું અવલોકન કરતાં, નિર્ણય માટે નીચે મુજબના પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય છે:—

(૧) શું ટ્રાયલ કોર્ટ નિર્દોષ છૂટકારાનો ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં વાજબી છે?

(૨) શું ટ્રાયલ કોર્ટ કારણો નોંધવામાં ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાની યોગ્ય મૂલવણી કરી છે?

(૩) શું નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા, અનિયમિતતા કે કોઈ વિકૃતિ છે?

૧૨. મેં સંબંધિત પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા છે અને રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીનું અવલોકન કર્યું છે. આ ચુકાદો પૂર્ણ કરતાં પહેલાં, ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા કેસની તપાસ કરવી જરૂરી છે. ફરિયાદપક્ષનો એવો કેસ છે કે ફ.સાક્ષી-૧, ફરિયાદી, સાધનાબેને ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ જણાવ્યું હતું કે તેમની પુત્રી, કવિતા, ઉંમર વર્ષ

૧૬, હાલના સામાવાળા દ્વારા કરવામાં આવેલા કથિત માનસિક ત્રાસ અને સતામણીના કારણે તેના નિવાસસ્થાને ગળે ફાંસો ખાઈને આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. ફરિયાદપક્ષના જણાવ્યા મુજબ, સામાવાળા કવિતા સાથે લગ્ન કરવા માંગતો હતો; જોકે, તેણી તેની સાથે લગ્ન કરવા માટે તૈયાર ન હોવાથી કે રસ ન ધરાવતી હોવાથી, તેણીએ તેની દરખાસ્ત નકારી કાઢી હતી. ત્યારબાદ, સામાવાળાએ કથિત રીતે તેણીને હેરાન કરવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું, જેના કારણે, ફરિયાદપક્ષના જણાવ્યા મુજબ, તેણીએ આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. ફ.સાક્ષી- ૧ એ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે કથિત ઘટનાના આશરે ત્રણ મહિના પહેલાં, તેણી અને તેણીની જેઠાણી સામાવાળાના વર્તન વિશે ફરિયાદ કરવા તેના ઘરે ગયા હતા અને મુલાકાત દરમિયાન ઉગ્ર બોલાચાલી થઈ હતી, જે દરમિયાન સામાવાળાએ કથિત રીતે તેઓને ઈજાઓ પહોંચાડી હતી. પરિણામે, તેણીના જેઠ દ્વારા રાજુલા પોલીસ સ્ટેશનમાં સામાવાળા સામે આઈપીસીની કલમ ૩૨૩ અને ૫૦૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે એફઆઈઆર નોંધવામાં આવી હતી. ફરિયાદપક્ષનો આગળ એવો કેસ છે કે, અગાઉના દિવસે સાંજે, સામાવાળા ફરીથી ફરિયાદીના ઘરે ગયો હતો. તે સમયે મૃતક ઘરે એકલી હતી. સામાવાળાએ કથિત રીતે મૃતકને ધમકી આપી હતી અને દબાણ કર્યું હતું કે તે તેની સાથે લગ્ન કરવા સંમત થાય, નહીં તો તેણે આત્મહત્યા કરીને પોતાનું જીવન ટૂંકાવી લેવું જોઈએ. મૃતક કવિતાએ આ હકીકત રાત્રે આશરે ૧૦:૦૦ વાગ્યે તેની માતાને જણાવી હતી, જોકે, કોઈ તાત્કાલિક પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા અને બીજા દિવસે સવારે લગભગ ૧૦:૦૦ વાગ્યે, જ્યારે તે તેના ભાઈ સાથે ઘરમાં એકલી

હતી, ત્યારે તેણે ગળે ફાંસો ખાઈને આત્મહત્યા કરી લીધી હતી. ફરિયાદપક્ષનો એવો આરોપ છે કે અગાઉની રાત્રે મૃતકને ધમકી આપવાના સામાવાળાના કૃત્યથી મૃતકે આત્મહત્યા કરીને જીવન ટૂંકાવવાનું આત્યંતિક પગલું ભર્યું હતું. પરિણામે, સામાવાળા સામે આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે તહોમત મૂકવામાં આવ્યું છે. રેકૉર્ડ પરથી જણાય છે કે ફરિયાદપક્ષે તપાસ કરનાર અધિકારી અને તબીબી અધિકારી સહિત દસ સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી. જોકે, મૃતકના નજીકના સંબંધીઓ સિવાય, ફરિયાદપક્ષના કોઈપણ સાક્ષીએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું ન હતું, અને તેઓએ કથિત ઘટનાને સમર્થન આપ્યું ન હતું.

૧૩. ફ.સાક્ષી-૧ અને ફ.સાક્ષી-૨ ની જુબાનીઓ પરથી, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જે રીતે મૃતકનું શબ લટકતી હાલતમાંથી નીચે ઉતારવામાં આવ્યું હતું તે અંગે મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસ છે. ફ.સાક્ષી-૧ એ ખાસ ઇનકાર કર્યો હતો કે તેણીએ પોતે શબને નીચે ઉતારીને ખાટલા પર મૂક્યું હતું. બીજી તરફ, ફ.સાક્ષી-૨, હર્ષદરાય, જે ફ.સાક્ષી-૧ ના જેઠ છે, તેમણે પોતાની જુબાનીમાં જણાવ્યું હતું કે તેઓ સ્થળ પર હાજર હતા અને તેમની મદદથી મૃતક કવિતાના શબને લટકતી હાલતમાંથી નીચે ઉતારીને ખાટલા પર મૂકવામાં આવ્યું હતું. આમ, આ મહત્વપૂર્ણ પાસા પર ફ.સાક્ષી-૧ અને ફ.સાક્ષી-૨ ના સંસ્કરણો વિરોધાભાસી છે. અલબત્ત, પુરાવામાં આ એક નાની વિસંગતતા છે; જોકે, આ નાની વિસંગતતા પણ ફરિયાદપક્ષના કેસમાં ખામી ઊભી કરે છે. પરિણામે, ફરિયાદપક્ષ સંજોગોની સંપૂર્ણ અને અખંડ શૃંખલા સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ

રહ્યો છે. અગાઉની રાત્રે સામાવાળા મૃતક કવિતાના ઘરે ગયો હતો કે કેમ તે કોઈએ જોયું ન હતું. તપાસ કરનાર અધિકારીએ પોતાની જુબાનીમાં જણાવેલી હકીકતો સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કરે છે કે તપાસ યોગ્ય રીતે હાથ ધરવામાં આવી ન હતી. આત્મહત્યા કરવા માટે મૃતક દ્વારા કથિત રીતે ઉપયોગમાં લેવાયેલું દોરડું ન તો રિકવર કરવામાં આવ્યું હતું, ન તો ફોરેન્સિક સાયન્સ લેબોરેટરી (એફએસએલ) માં મોકલવામાં આવ્યું હતું, કે ન તો ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને આમ, સાક્ષીઓની જુબાનીઓ તપાસમાં રહેલી કેટલીક ભૂલોને વધુ છતી કરે છે, જેની ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પણ નોંધ લેવામાં આવી છે. ફ.સાક્ષી-૧, ફ.સાક્ષી-૨ અને ફ.સાક્ષી-૩ સમક્ષ એવા ચોક્કસ સૂચનો મૂકવામાં આવ્યા હતા કે પ્રણવભાઈ નામના એક વ્યક્તિ, જે તેમના સંબંધી હતા, તે તે વ્યક્તિ હતા જેની સાથે મૃતક કવિતા લગ્ન કરવા માંગતી હતી. વધુમાં એવું સૂચન કરવામાં આવ્યું હતું કે તેણીએ લખેલી હાથથી લખેલી ચિઠ્ઠી હતી, જે ફ.સાક્ષી-૧ ને બતાવવામાં આવી હતી; જોકે, ફ.સાક્ષી-૧ એ ઇનકાર કર્યો હતો કે સદર ચિઠ્ઠી મૃતક દ્વારા લખવામાં આવી હતી. આવા સંજોગોમાં, સદર હસ્તલિખિત ચિઠ્ઠીને ત્યારપછીના હસ્તલેખનના નમૂનાઓ સાથે સરખામણી કરવા માટે હસ્તલેખન નિષ્ણાત પાસે મોકલવી જોઈતી હતી, પરંતુ તપાસ દરમિયાન આવું કરવામાં આવ્યું ન હતું. એ વાત સાચી છે કે મૃતકનું મૃત્યુ આત્મહત્યાનું મૃત્યુ હતું, કારણ કે મૃતકે પોતે જ આત્મહત્યા કરી હતી. હવે, વિચારણા માટે માત્ર એ જ પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે શું ગુનો આચરતા પહેલાં, સામાવાળા તરફથી કરવામાં આવેલ કોઈ કૃત્ય કે લોપ ગુનાના આચરણ માટે

દુષ્કરણ ગણી શકાય. જો આપણે હકીકતોને જેવી છે તેવી ગણીએ તો પણ, કથિત ઘટનાના આગલા દિવસે સામાવાળા દ્વારા ધમકી આપવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, મૃતક આખી રાત તેના પરિવારના સભ્યો સાથે શાંતિથી સૂઈ ગઈ હતી, અને બીજા દિવસે સવારે લગભગ ૧૦:૦૦ વાગ્યે, તેના ભાઈની હાજરીમાં, તેણે પોતાનું જીવન ટૂંકાવવાનું નક્કી કર્યું અને ગળે ફાંસો ખાઈને આત્મહત્યા કરી લીધી. તેથી, આ તાત્કાલિક કારણ અથવા ગુનો આચરતા પહેલાં કરવામાં આવેલું કૃત્ય કહી શકાય નહીં, કારણ કે ફરિયાદી દ્વારા જણાવ્યા મુજબ કથિત ધમકી અને મૃતક કવિતા દ્વારા કરવામાં આવેલા કૃત્ય વચ્ચે ૧૫-૧૬ કલાકથી વધુનો ગાળો હતો. આ મધ્યવર્તી સમયગાળા દરમિયાન, ઘરમાં દરેક વ્યક્તિ હાજર હતી, અને મૃતક પણ તેના પરિવારના સભ્યો સાથે શાંતિથી સૂઈ ગઈ હતી. બીજા દિવસે સવારે તેણીએ આત્મહત્યા કરી લીધી, જે આપેલા સંજોગોમાં આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ ની જોગવાઈઓને આકર્ષિત કરતી નથી, જે હકીકતની ચર્ચા કરતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પણ યોગ્ય રીતે અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું. આ તબક્કે, આંક-૧૧૪ ને પણ ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી છે, જે મૃતકના નજીકના રહેવાસીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદ છે, ખાસ કરીને શામજીભાઈ ભીખાભાઈ નકુમ નામના એક વ્યક્તિ, જે એક દુકાન ચલાવતા હતા જ્યાં હાલનો સામાવાળા કામ કરતો હતો. તેમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે, કથિત ઘટનાના દિવસે સામાવાળા પોતે દુકાને હાજર હતો અને આક્ષેપ મુજબ મૃતક કવિતાના ઘરે ગયો ન હતો. તેથી, તેઓએ તારીખ ૦૧.૦૯.૨૦૦૮ ના રોજ ગૃહમંત્રી અને અન્ય કાનૂની સત્તાવાળાઓને રજૂઆત કરી હતી અને આ બાબતે

સ્વતંત્ર તપાસની માંગણી પણ કરી હતી. સદર દસ્તાવેજ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યો હતો અને આંક પાડવામાં આવ્યો હતો. આ તમામ સંજોગો સ્થાપિત કરે છે કે તપાસ કરનાર અધિકારીએ ન તો આ પાસાઓ પર યોગ્ય ધ્યાન આપ્યું હતું કે ન તો યોગ્ય તપાસ હાથ ધરી હતી, અને આક્ષેપોને સાબિત કરવા માટે તપાસ કરનાર અધિકારી દ્વારા કોઈ પુરાવા રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા ન હતા. જોકે, તપાસ કરનાર અધિકારીની જુબાની પરથી કેટલીક મહત્વપૂર્ણ ક્ષતિઓ અને વિરોધાભાસ સાબિત થયા છે, અને તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટે આ તમામ સંબંધિત પાસાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી, યોગ્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કર્યો છે. જ્યાં સુધી આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુનાનો સંબંધ છે, સુસંગત જોગવાઈઓ ધ્યાનમાં લેવી જરૂરી છે, જે નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવી છે:

કલમ ૩૦૬ : આત્મહત્યાનું દુષ્ક્રિય.—

જો કોઈ વ્યક્તિ આત્મહત્યા કરે, તો જે કોઈ આવી આત્મહત્યાના આચરણનું દુષ્ક્રિય કરે, તેને કોઈપણ વર્ણનની કેદની સજા કરવામાં આવશે જેની મુદત દસ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય છે, અને તે દંડને પણ પાત્ર રહેશે.

કલમ ૧૦૭ : કોઈ બાબતનું દુષ્ક્રિય.—

કોઈ વ્યક્તિ કોઈ બાબત કરવાનું દુષ્ક્રિય કરે છે, જે—

(પ્રથમ)— તે બાબત કરવા માટે કોઈપણ વ્યક્તિને ઉશ્કેરે છે; અથવા

(બીજું)— તે બાબત કરવા માટેના કોઈપણ ષડયંત્રમાં અન્ય એક અથવા વધુ વ્યક્તિ કે વ્યક્તિઓ સાથે જોડાય છે, જો તે ષડયંત્રના અનુસંધાનમાં અને તે બાબત કરવા માટે કોઈ કૃત્ય અથવા ગેરકાયદેસર લોપ થાય; અથવા

(ત્રીજું)— કોઈપણ કૃત્ય અથવા ગેરકાયદેસર લોપ દ્વારા, તે બાબત કરવામાં ઇરાદાપૂર્વક સહાય કરે છે.

સ્પષ્ટતા ૧.— જે વ્યક્તિ, ઇરાદાપૂર્વકની ખોટી રજૂઆત દ્વારા, અથવા તે જાહેર કરવા બંધાયેલ હોય તેવી મહત્વપૂર્ણ હકીકતને ઇરાદાપૂર્વક છુપાવીને, સ્વેચ્છાએ કોઈ બાબત કરાવે છે અથવા મેળવે છે, અથવા કરાવવા કે મેળવવાનો પ્રયાસ કરે છે, તે તે બાબત કરવાનું ઉશ્કેરે છે તેમ કહેવાય છે.

દષ્ટાંત

એ, એક સરકારી અધિકારી, અદાલતના વોરંટ દ્વારા ઝેડ ની ધરપકડ કરવા માટે અધિકૃત છે. બી, તે હકીકત જાણીને અને એ પણ જાણીને કે સી એ ઝેડ નથી, જાણીજોઈને એ સમક્ષ રજૂઆત કરે છે કે સી એ ઝેડ છે, અને તેથી ઇરાદાપૂર્વક એ ને સી ની ધરપકડ કરાવે છે. અહીં બી ઉશ્કેરણી દ્વારા સી ની ધરપકડનું દુષ્પ્રેરણ કરે છે.

સ્પષ્ટતા ૨.— જે કોઈ, કોઈ કૃત્ય આચરતા પહેલાં અથવા આચરતી વખતે, તે કૃત્યના આચરણને સરળ બનાવવા માટે કંઈપણ કરે છે, અને તે દ્વારા તેના આચરણને સરળ બનાવે છે, તે તે કૃત્ય કરવામાં સહાય કરે છે તેમ કહેવાય છે.

૧૪. આઈપીસીની કલમ ૧૦૭ સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૩૦૬ ની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓના માત્ર સામાન્ય અવલોકન પરથી, જેમાં કોઈ બાબતનું દુષ્પ્રેરણ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યું છે, તે વિચારવું જરૂરી છે કે શું હાલના સામાવાળાનું કૃત્ય સદર જોગવાઈઓના આવશ્યક તત્વોને સંતોષે છે અને તેથી, વાદગ્રસ્ત ચુકાદાના પેરા ૨૩, ૨૪ અને ૨૫ માં સંદર્ભિત માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત તેમજ ભારતની વિવિધ અદાલતોના નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લીધા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટ યોગ્ય રીતે સામાવાળાની તરફેણમાં નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કર્યો છે. ફરિયાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી ભામરેએ **પવન કુમાર વિરુદ્ધ હિમાયલ પ્રદેશ રાજ્ય (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં આપેલા માનનીય

સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે અને એવી રજૂઆત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે મૃતકને અગાઉના દિવસે સામાવાળા દ્વારા કથિત રીતે ધમકી આપવામાં આવી હોવાથી અને બીજા દિવસે તેણીએ આત્મહત્યા કરી લીધી હોવાથી, પ્રથમ દર્શનીય રીતે દુષ્પ્રેરણના તત્વો બને છે, જોકે, આ મુદ્દો વેલાદુરાઈ વિરુદ્ધ રાજ્ય (પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા પ્રતિનિધિત્વ) [૨૦૨૨] ૧૭ એસસીસી ૫૨૩ માં નોંધાયેલા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવામાં આવ્યો છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે અને અવલોકન કર્યું છે:

“જો કોઈ વ્યક્તિ અન્ય વ્યક્તિને આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરે છે અને આવી ઉશ્કેરણીના પરિણામે અન્ય વ્યક્તિ આત્મહત્યા કરે છે, તો ઉશ્કેરણી કરનાર વ્યક્તિ આત્મહત્યાના આચરણના દુષ્પ્રેરણ માટે આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુના માટે સજાને પાત્ર છે. તેથી, કેસને આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ ની જોગવાઈ હેઠળ લાવવા માટે, આત્મહત્યાનો કેસ હોવો જોઈએ અને સદર ગુનાના આચરણમાં, જે વ્યક્તિએ આત્મહત્યાના આચરણનું દુષ્પ્રેરણ કર્યું હોવાનું કહેવાય છે તેણે ઉશ્કેરણીના કૃત્ય દ્વારા અથવા આત્મહત્યાના આચરણને સરળ બનાવવા માટે ચોક્કસ કૃત્ય કરીને સક્રિય ભૂમિકા ભજવી હોવી જોઈએ. અમલેન્દુ પાલ વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય (૨૦૧૦) ૧ એસસીસી ૭૦૭ માં નોંધાયેલા કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા અવલોકન કરાયા અને ઠરાવ્યા મુજબ, ઘટનાના સમયની નજીકમાં આરોપી તરફથી કોઈપણ હકારાત્મક પગલાં વિના માત્ર સતામણી કે જેના કારણે આત્મહત્યા થઈ હોય તે આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ હેઠળ ગુનો બનશે નહીં.”

૧૫. ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરતી વખતે, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૦ એસ.સી. ૩૨૭ માં નોંધાયેલા ગંગુલા મોહન રેડ્ડી વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર

યોગ્ય રીતે આધાર રાખ્યો છે. ટ્રાયલ કોર્ટે સાચી રીતે અવલોકન કર્યું છે કે ફરિયાદપક્ષ કથિત ધમકી અને મૃતક કવિતા દ્વારા આત્મહત્યા કરવાના કમનસીબ કૃત્ય વચ્ચેનો કોઈ નિકટવર્તી સંબંધ વાજબી શંકાથી પર સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, મારો એવો અભિપ્રાય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરવામાં હકીકતો અને કાયદાની કોઈ ભૂલ કરી નથી અને ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા કે કોઈ ખામી જણાતી નથી.

૧૬. ચુકાદાઓની હારમાળા દ્વારા એ સુસ્થાપિત છે કે એપેલેટ કોર્ટ પાસે તે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની અને પુનર્વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે જેના પર નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ આધારિત છે. જોકે, એપેલેટ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા રહેલી છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેને ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા તે દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છૂટકારો મેળવ્યા પછી, તેની નિર્દોષતાની ધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પ્રબળ, પુનઃપુષ્ટ અને મજબૂત બને છે.

૧૭. વધુમાં, જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી નિષ્કર્ષ શક્ય હોય, તો એપેલેટ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના તારણમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં. વધુમાં, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલમાં સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અપીલ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ

છૂટકારાના આદેશમાં દખલ કરશે નહીં સિવાય કે નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ પ્રત્યક્ષ ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત હોય અને જે નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં આવ્યું છે તે કોઈ વાજબી વ્યક્તિ દ્વારા પહોંચી શકાય તેવું ન હોય અને તેથી, નિર્ણયને વિફૂત ગણવામાં આવે. માત્ર એટલા માટે કે બે મંતવ્યો શક્ય છે, અપીલ અદાલત એવો અભિપ્રાય લેશે નહીં જે નીચેની અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને ઉલટાવી દે. જોકે, જો એપેલેટ કોર્ટનો એવો અભિપ્રાય હોય કે નીચેની અદાલત દ્વારા પહોંચેલું નિષ્કર્ષ વિફૂત છે અને અદાલતે કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે અને રેકૉર્ડ પરના મહત્વપૂર્ણ પુરાવાઓની અવગણના કરી છે તો તેની પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે. આવા સંજોગોમાં, અપીલ અદાલત પર એક ફરજ લાદવામાં આવે છે કે તે રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે ન્યાયી નિર્ણય પર પહોંચવા માટે પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરે જેથી જાણી શકાય કે આરોપીઓ જે ગુના માટે તહોમતદાર છે તે ગુનાના આચરણ સાથે જોડાયેલા છે કે કેમ.

૧૮. (૨૦૦૭) ૪ એસસીસી ૪૧૫ માં નોંધાયેલા ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિરુદ્ધ **કર્ણાટક રાજ્ય** ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વ્યાપ અને સિદ્ધાંતો સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે, ખાસ કરીને **પેરા ૪૨ અને ૪૩** માં, જેની પાછળથી **[૨૦૨૨] ૩ એસસીસી ૪૭૧** માં નોંધાયેલા **રાજેશ પ્રસાદ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્ય** ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પુનઃપુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના કેસમાં સામાન્ય સિદ્ધાંતો સ્પષ્ટ કર્યા છે, ખાસ કરીને **પેરા ૨૬** માં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના

વિવિધ નિર્ણયો પર આધારિત સામાન્ય સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા છે.
ત્યારબાદ બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડર વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, એ.આઈ.આર.
૨૦૨૪ એસ.સી. ૨૨૫૨ = (૨૦૨૪) ૮ એસસીસી ૧૪૯ માં, માનનીય
સર્વોચ્ચ અદાલતે સમાન મુદ્દા પર ખાસ કરીને પેરા ૩૭ થી ૪૦ માં વિચારણા
કરી છે. તેથી, હું ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો સાથે સંપૂર્ણ
સહમત છું.

૧૯. [૨૦૨૪] ૮ એસસીસી ૧૫૯ માં નોંધાયેલા રમેશ વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય
ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયનો સંદર્ભ લેવો પણ
યોગ્ય છે, જેમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા ૨૦ અને ૨૧ માં નીચે મુજબ
અવલોકન કર્યું છે અને ઠરાવ્યું છે:-

“૨૦. આ તબક્કે, નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામેની અપીલ સાથે
કામ કરતી વખતે એપેલેટ કોર્ટની સત્તા અંગે ચંદ્રપ્પા અને અન્ય
વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય માં આ કોર્ટ દ્વારા તારવવામાં આવેલા
સામાન્ય સિદ્ધાંતોનો સંદર્ભ લેવો સુસંગત રહેશે. સિદ્ધાંતો નીચે
મુજબ વંચાય છે:

‘૪૨. (૧) એપેલેટ કોર્ટ પાસે તે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની,
પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની અને પુનર્વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા
છે જેના પર નિર્દોષ છૂટકારાનો આદેશ આધારિત છે.

(૨) ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર
કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકતો નથી અને એપેલેટ કોર્ટ
તેની સમક્ષના પુરાવા પર હકીકત અને કાયદા બંને પ્રશ્નો પર
પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, “મહત્વપૂર્ણ અને આકર્ષક
કારણો”, “સારા અને પૂરતા આધારો”, “ખૂબ જ મજબૂત
સંજોગો”, “વિકૃત નિષ્કર્ષ”, “સ્પષ્ટ ભૂલો”, વગેરેનો હેતુ નિર્દોષ
છૂટકારા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને
મર્યાદિત કરવાનો નથી. આવા શબ્દપ્રયોગો પુરાવાની સમીક્ષા
કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાની અદાલતની સત્તાને

મર્યાદિત કરવા કરતાં નિર્દોષ છૂટકારામાં દખલ કરવા માટે એપેલેટ કોર્ટની અનિરક્ષા પર ભાર મૂકવા માટે વધુ “ભાષાકીય અલંકારો” ના સ્વરૂપમાં છે.

(૪) જોકે, એપેલેટ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કિસ્સામાં, આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા રહેલી છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેને ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા તે દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છૂટકારો મેળવ્યા પછી, તેની નિર્દોષતાની ધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પ્રબળ, પુનઃપુષ્ટ અને મજબૂત બને છે.

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી નિષ્કર્ષ શક્ય હોય, તો એપેલેટ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના તારણમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં.’

૨૧. રાજેન્દ્ર પ્રસાદ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય માં, આ કોર્ટની ત્રણ જજોની બેન્ચે ધ્યાન દોર્યું હતું કે આરોપીના દોષના વિપરીત નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટના કારણોને નકારી કાઢવા સારું હાઈકોર્ટ માટે, નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલમાં, રેકૉર્ડ પરથી મજબૂત અને વજનદાર આધારો સ્પષ્ટપણે દર્શાવવા આવશ્યક છે. આગળ એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે, નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલમાં, હાઈકોર્ટ માટે સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતા વિશે વિપરીત દ્રષ્ટિકોણ લેવો કાનૂની રીતે પૂરતો નથી અને તે એકદમ અનિવાર્ય છે કે હાઈકોર્ટ ખાતરીપૂર્વક શોધી કાઢે કે ટ્રાયલ કોર્ટ માટે તેમની જુબાની નકારવી લગભગ અશક્ય હતી. આ ફોજદારી ન્યાયના ન્યાયશાસ્ત્રીય પાસાના સાર તરીકે ઓળખવામાં આવ્યું હતું. આ દ્રષ્ટિએ જોતાં, અપીલ સાથે વ્યવહાર કરવામાં હાઈકોર્ટનો અવિચારી અભિગમ, જેના પરિણામે અપીલકર્તા નં. ૧ અને ૨ ને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા, શંકાનો લાભ આપીને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના પ્રતીતિકારક અને સુવિચારિત ચુકાદાને ઉલટાવી દેવાયો, તે ટકી શકે તેમ નથી.”

૨૦. રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવા ધ્યાનમાં લેતાં, તે સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે હાલના આરોપીને કથિત ગુના સાથે જોડવા માટે કોઈ વિશ્વસનીય પુરાવો નથી અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવા એટલા ખાતરીપૂર્વકના નથી કે આરોપીએ કથિત ગુનો

કર્ચો છે તે વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરી શકે. તેથી, રેકૉર્ડ પરના પુરાવા પર આરોપીને દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં.

૨૧. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનું અવલોકન કરતાં, તે સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરવામાં અને આરોપીને તેની સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોમાંથી નિર્દોષ જાહેર કરવામાં હકીકત અને કાયદાની કોઈ ભૂલ કરી નથી. પુરાવાના પુનઃમૂલ્યાંકન પર પણ, તે સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે ફરિયાદપક્ષ આરોપી સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપને વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં સદંતર નિષ્ફળ રહ્યો છે. તેથી, ટ્રાયલ કોર્ટનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ ટકી શકે તેવો છે અને હાલની અપીલ ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.

૨૨. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, બંને અપીલો ગુણદોષ વિનાની હોવાથી, ફગાવી દેવાને પાત્ર છે. પરિણામે, બંને અપીલો આથી ફગાવી દેવામાં આવે છે. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમને આથી બહાલી આપવામાં આવે છે. જામીન ખત રદ કરવામાં આવે છે. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને તાત્કાલિક પરત મોકલવામાં આવે.

(હેમંત એમ. પ્રચ્છક, ન્યાયમૂર્તિ)

ડોલી

This is an AI-Assisted Translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ.

અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.